

An aerial photograph of Christiansø island in the Baltic Sea, taken at sunset. The island is characterized by its rugged, rocky terrain and dense green forest. A prominent circular stone structure, likely a bastion, sits atop a hill. The island is surrounded by water, with a small harbor area visible in the upper left. The warm, golden light of the setting sun bathes the entire scene, creating a serene and picturesque atmosphere.

GRANDVILLE

Udviklingsplanen for Christiansø

Christiansø 2030 | JUNI 2023

GRANDVILLE

KBH
Ewaldsgade 9
2200 København N

Søfæstning
CHRISTIANSØ

Indholdsfortegnelse

Introduktion	06
Udviklingsplanens opbygning	16
Christiansø i fremtiden	20
Principper	22
Handleringer	28
Muligt fysisk åbningstræk	33

Introduktion

Formål og tilgang

Christiansø er et lille samfund, hvor store forandringer har fundet sted på kort tid. Med udviklingsplanen skabes en samlende fortælling og et fælles grundlag, der kan bidrage til at sætte retning og anvendes til at prioritere, udvikle og realisere kommende planer for og initiativer på øen.

INTRODUKTION

Christiansø har undergået store forandringer siden fæstningens grundlæggelse som militært anlæg, til fiskersamfund med selvstændige fiskere og et rigt liv i havnen mellem Christiansø og Frederiksborg, til kunstnerkoloni for tiltrængte kunstnere og til i dag at være et moderne samfund og attraktiv turistdestination for ca. 50.000 årlige besøgende.

Med en udviklingsplan skabes et fælles arbejdsgrundlag, som er blevet til gennem en inddragende proces for alle øboerne - børn som voksne. Arbejdsgrundlaget skal bruges til at sætte retning for fremtidig udvikling, fremtidige planer, og fungere som et værktøj, der er blevet til i mødet mellem øboerne. Gennem processen har der været fokus på at arbejde ind til kernen af, hvad Christiansø-DNA er, og hvordan det kan bruges som retningsgivende værktøj i en udviklingsplan og fælles arbejdsgrundlag. Alt sammen for at sikre, at Christiansø fortsat kan forblive et levende samfund med en blandet demografi, et sted der skaber rammerne for en god hverdag, et sted hvor idéer kan spire, hvor folk flytter til, og hvor folk bliver boende.

Øen har især gennemgået en markant forandring i de sidste 15-20 år, hvor moderne fornødenheder er kommet til øen, og det kan mærkes. Det kan mærkes i den forstand, at historien ligger i den nære fortid og derfor fylder meget på øen. Øen rummer meget historie og mange traditioner, som netop er en del af øens DNA.

Udviklingsplanen er skabt af øboerne for øboerne, for de besøgende og for de kommende øboere. Den er blevet til som et resultat af en involverende proces og i tæt samarbejde med ørådet. Workshops og opsamling er blevet faciliteret af rådgivere fra Grandville.

PROCES

Udviklingen af udviklingsplanen er forløbet fra januar til august 2023. Udviklingsplanen er blevet til som et resultat af input, der er kommet gennem fælles dialog mellem øboerne. De to fællesmøder på øen, workshoppen på skolen og de sideløbende interviews og samtaler med øens væsentligste interessenter såsom Hytteboerne, Fastlæggerne på teltpladsen, Christiansøfarten og Destination Bornholm, har haft til formål at undersøge, hvad det særlige ved Christiansø er, hvad der skal bevares og understøttes, og hvad der kan tilføjes og fornyes. Alt sammen med det formål at skabe et fælles arbejdsgrundlag, som er stærkt forankret på øen og blandt øboerne.

Det har handlet om at tage afsæt i det levede liv, i det gode og værdifulde og det, der er vigtigt for beboerne på Christiansø og for de andre interessenter, som vi igennem processen har givet en stemme: Hvad er de stolte af? Hvad er øens DNA? Hvilke traditioner skal vi bygge videre på, og hvordan skaber vi samtidig plads til en ønsket udvikling, sådan at vi ikke mister Christiansø?

Processen har udover de konkrete forslag og udpegninger, der er kommet på bordet også givet anledning til at øboerne er blevet klogere på hinanden, på forskelle og ligheder. Den har givet et rum til at snakke om øen, både i et historisk, nutidigt og fremtidigt perspektiv og givet anledning til refleksioner over, hvad øboerne ønsker med øen fremadrettet. Der er blevet talt om udfordringer og forskelligheder for at kunne pege på potentialer, mål og idéer til konkrete indsatser.

Udviklingsplanen forventes at fungere til 2030. Arbejdet er ikke afsluttet med denne proces eller denne plan, men blot igangsat. Det betyder, at det er et levende dokument, hvor der kan komme nye indsatser og retninger til, afhængigt af hvilken udvikling og hvilke indsatser, der rent faktisk bliver gennemført. Derfor skal udviklingsplanen bruges som afsæt for dialog og prioritering af fremtidige indsatser og ikke som en facitliste over ting, der "blot" skal gennemføres.

Planlægningen af processen er foregået i samarbejde med ørådet.

ØRÅDETS MEDLEMMER

- > Vibeke Møller Jensen (formand)
- > Anne Marie Koefoed (næstformand, beboerrepræsentant)
- > Erik Christensen (beboerrepræsentant)
- > Peter Karmark (beboerrepræsentant)
- > Malene Schlott (beboerrepræsentant)
- > Søren Thiim Andesen (administrator, chef for Christiansø Administration)
- > Christian Bøgelund Christiansen (souschef for Christiansø Administration)

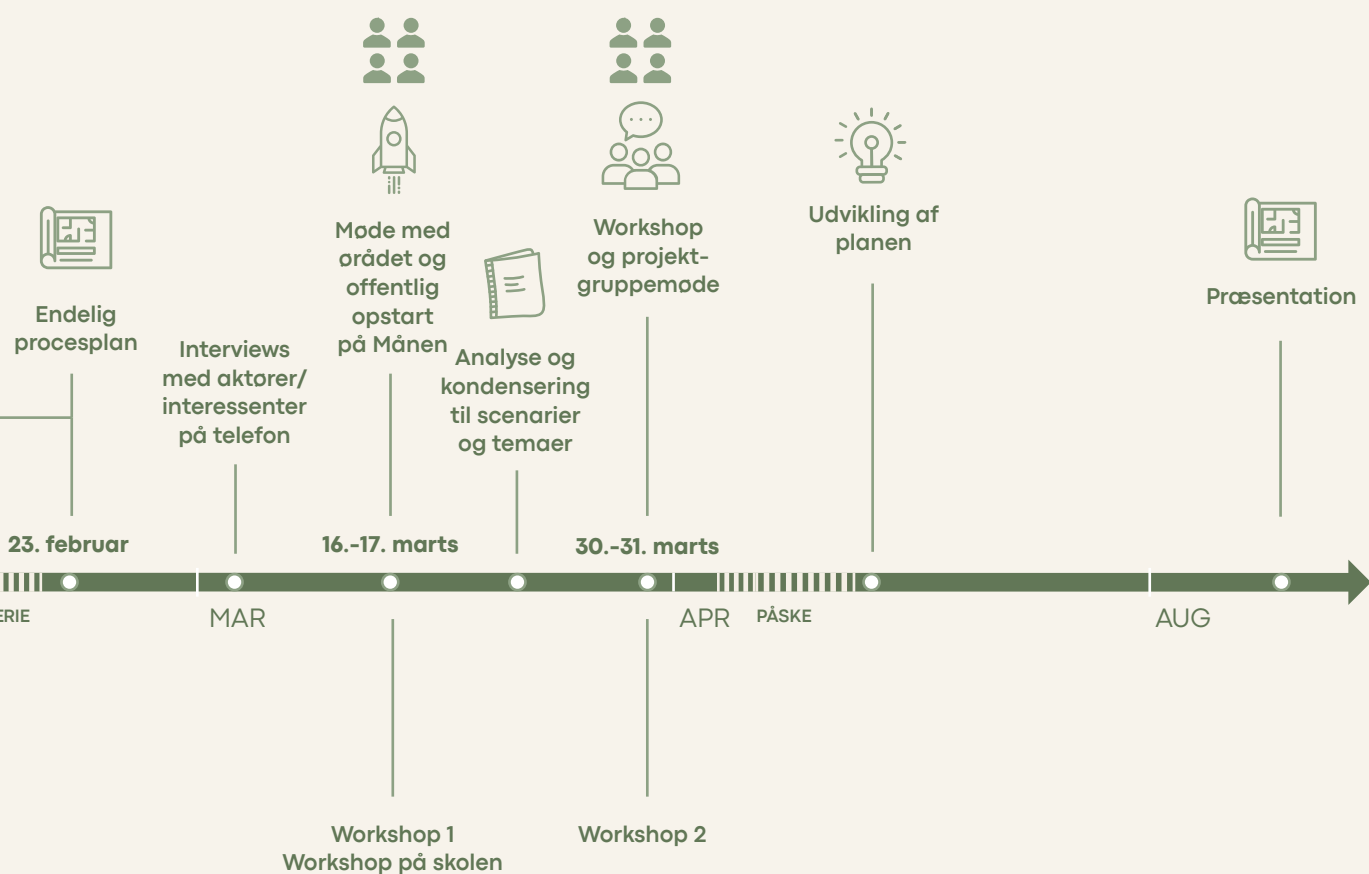
Alle input fra de gennemførte workshops er samlet og bearbejdet til principper og indsatser, der understøtter målet om at bevare og udvikle et levende samfund på Christiansø.

Proces

Proces og organisering

FORBEREDELSE & BAGGRUNDSVIDEN

ANALYSE & SCENARIER

UDVIKLING AF PLANEN

**AFPRØVNINGER
OG FORMIDLING**

Historien - kort fortalt

A scenic view of a coastal village, likely in Sweden, featuring traditional houses with red-tiled roofs and a harbor with several sailboats. The foreground is filled with lush green vegetation and a stone wall. The sky is overcast.

**“Brug hvad der
er for at skabe,
hvad der skal
være”**

**Junya Ishigami,
japansk arkitekt**

Foto: Ole Kirkelund

Christiansø i dag

Kortlægning

92

Fastboende

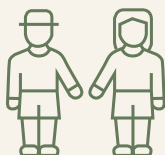
0,28 km²

Areal

4,2 km

Kystlinje

42,7 år

Gennemsnitsalder

27 / 7

Børn

Ældre

16

Antal børn i skolen

50.000

Årlige besøgende

6.200

Gæster på guidede ture

38

Hytter

37.185

Passagerer med færgeren

1.850

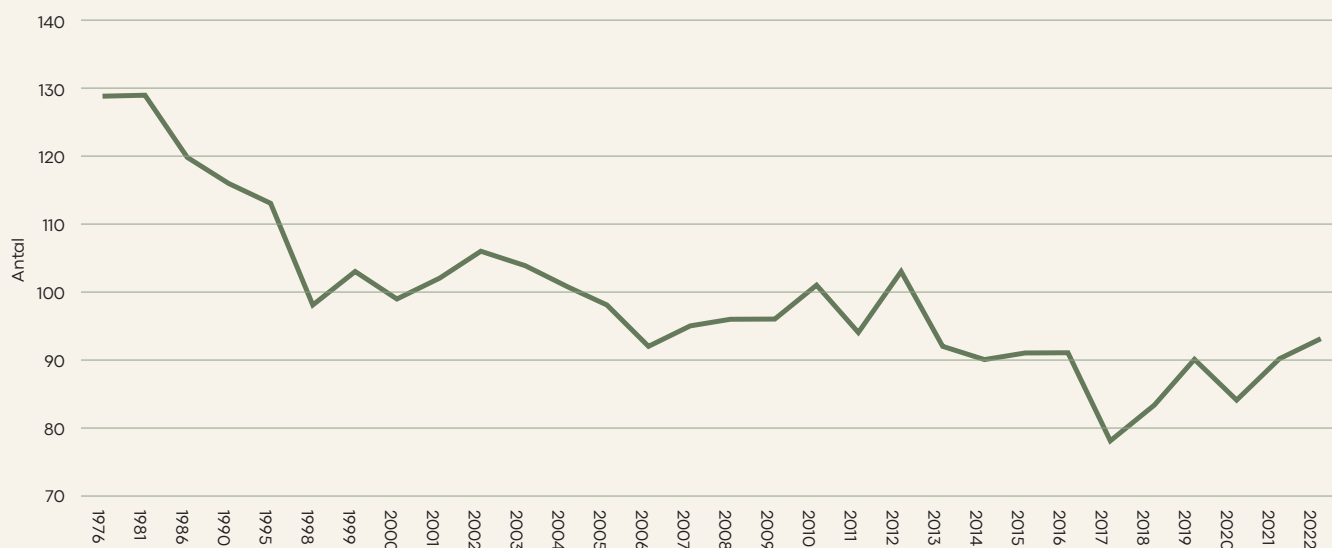
Lystbåde fra ind- og udland

6

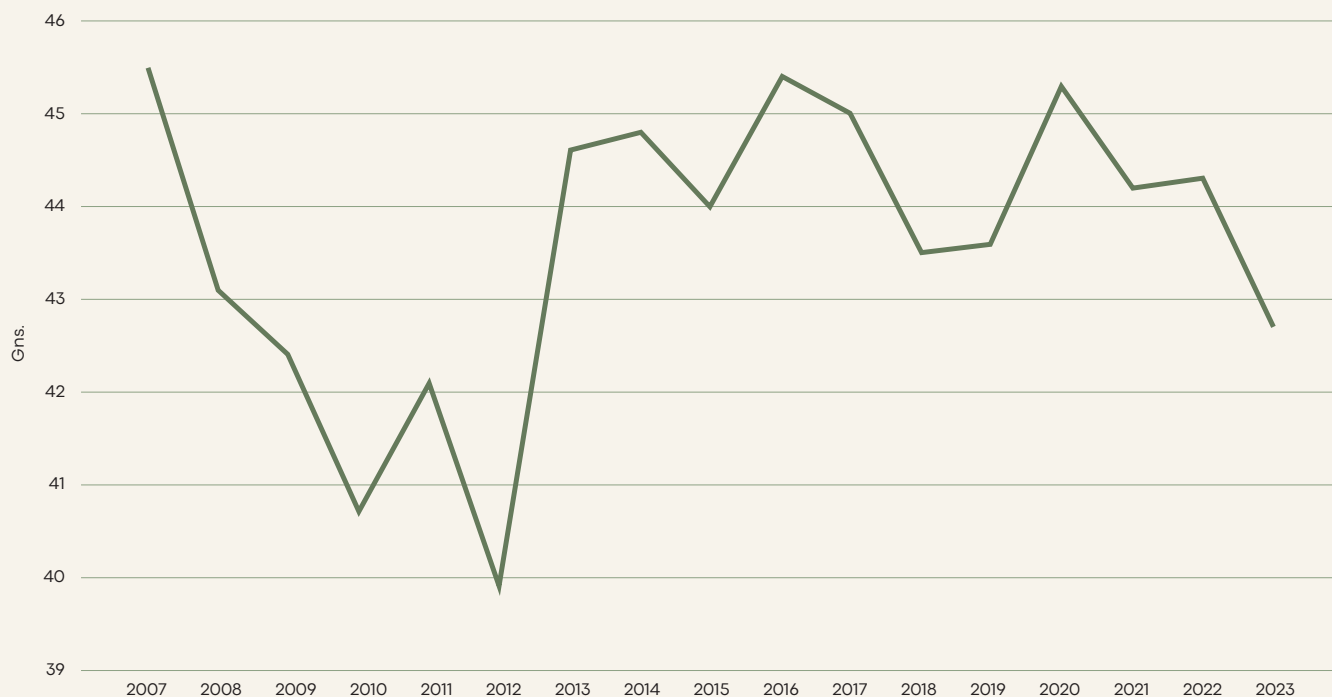
Cruisebesøg

Folketal Christiansø 1. januar

Kilde: Danmarks Statistik

Gennemsnitsalder Christiansø

Kilde: Danmarks Statistik
Gennemsnitsalder i Danmark: 42,2 år (kilde: Danmarks Statistik)

**Vi begriber
med vores
begreber**

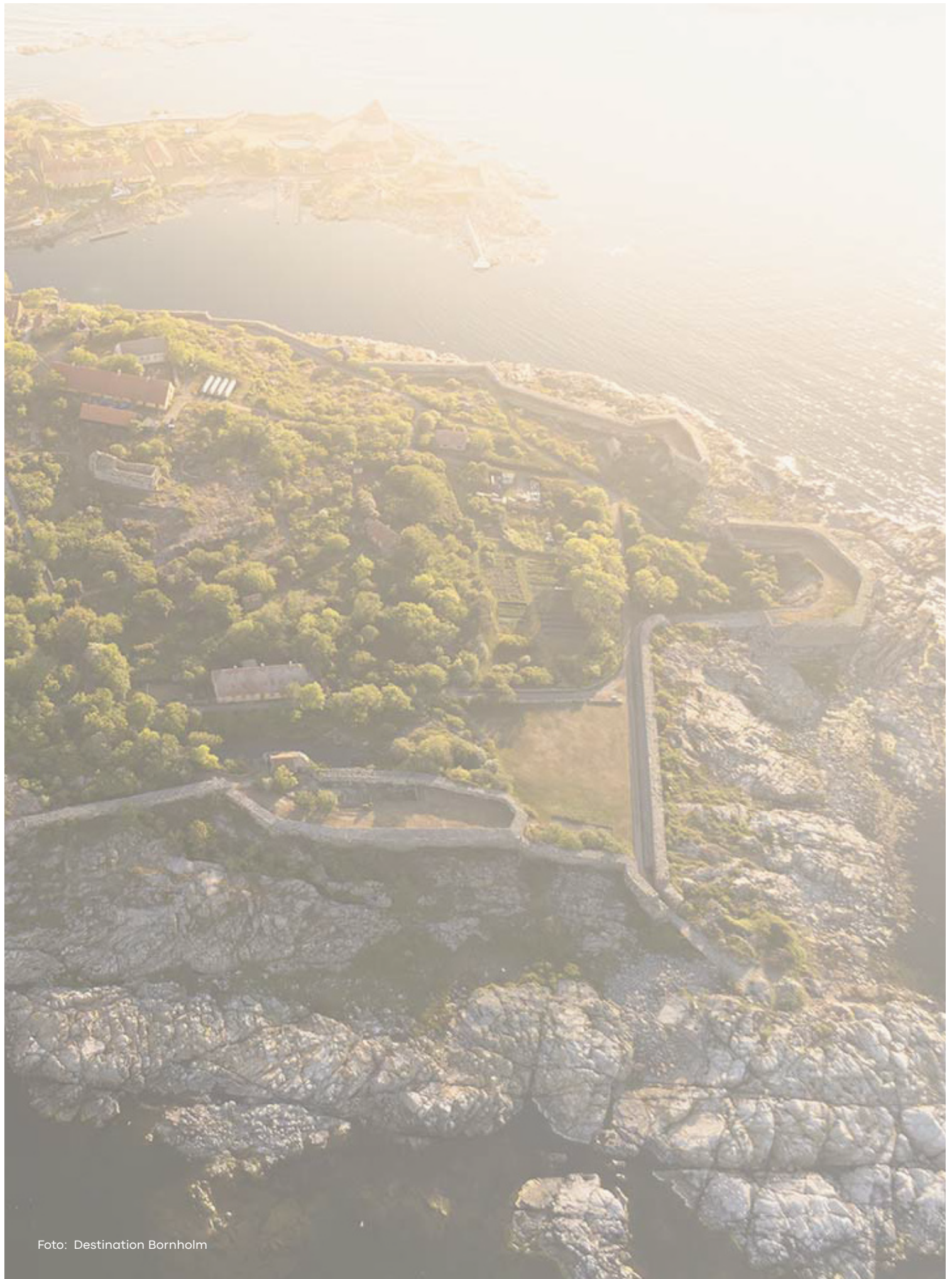
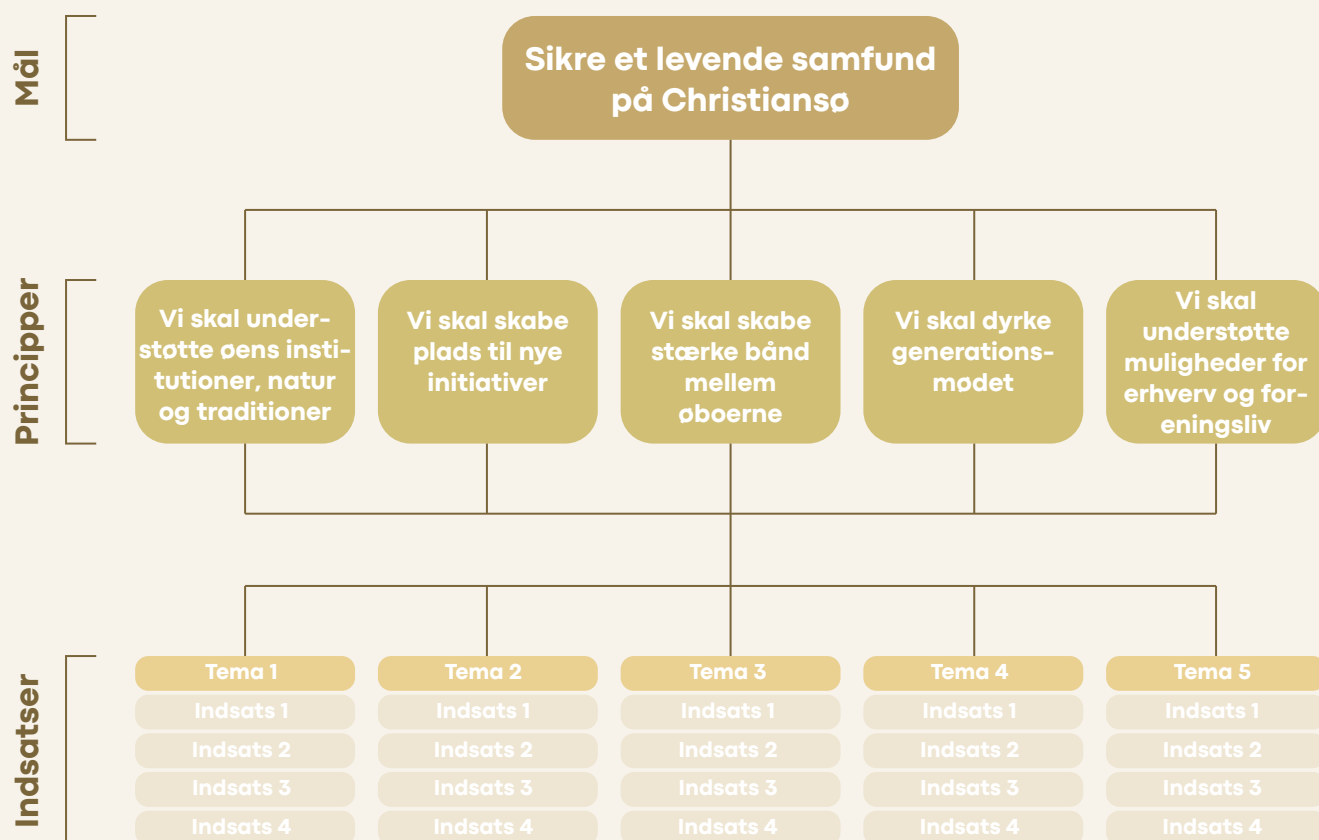

Foto: Destination Bornholm

Udviklingsplanens opbygning

Strategi

UDVIKLINGSPLANENS OPBYGNING

Udviklingsplanen, tager sit afsæt i det overordnede mål; at sikre et levende samfund på Christiansø.

Herfra udspringer de fem principper, der er et resultat af det arbejde, der er foregået med øboerne og de øvrige interessenter. Principperne kan bruges som styringsværktøj til at prioritere konkrete indsatser og initiativer efter.

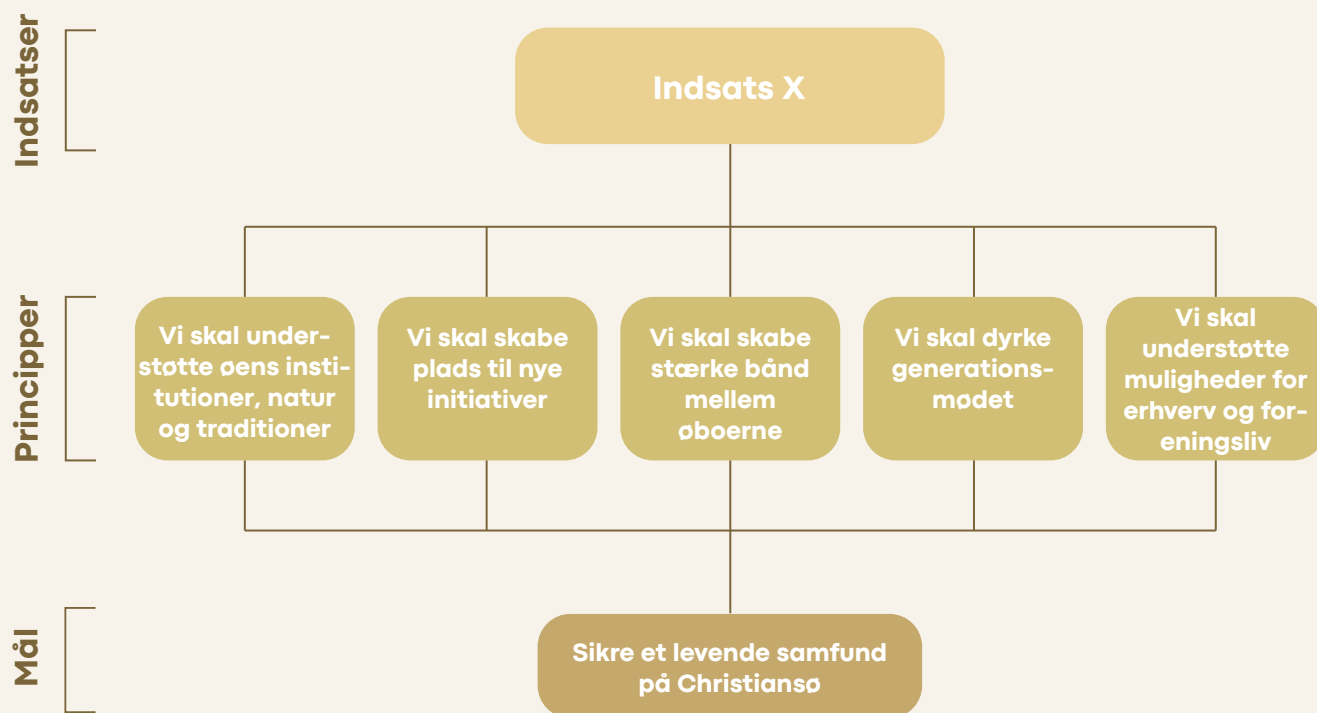
Temaer og konkrete indsatser understøtter principperne, og skal i den efterfølgende proces konkretiseres yderligere og prioriteres i den fremtidige udvikling på øen.

HANDLING

Når de prioriterede indsatser føres ud i livet, vendes "strategiopbygningen på hovedet".

Så tages afsættet i den konkrete indsats, der gøres til et projekt ved at der anvendes principper til at udvikle og konkretisere indsatsen, således at den bidrager til det overordnede mål - sikre det levende samfund.

Hertil er der også udviklet en projektskabelon.

Afsæt

Den gennemførte proces har givet os et stærkt indblik i Christiansø og dermed i den ramme, der både har været omdrejningspunkt for formuleringen af udviklingsplanen og skal danne ramme for den fortløbende realisering af mulige indsatser.

BRYDNINGSTID

På Christiansø er der sket mange store forandringer på kort tid; fx er det ikke mange år siden, at der ikke flød rent drikkevand i vandhanerne eller at toiletter var hvermandseje i alle lejligheder og huse. Fra at være en lille øgruppe ude på skæret til at være forbundet på tværs af tid og rum med resten af verden.

Fiskersamfundet, der voksede frem, da soldaternes tid på fæstningsværket var forbi, er lukket ned. Det har gjort, at de øboere, der har boet på øen længe og som har lange, familiære bånd, oplever en særlig stor forandring ift. deres identitet som øboere.

De oplever også, at familiemønstrene på øen har ændret sig, så de nu ligner resten af samfundet. Hvor man tidligere blev boende på øen eller blot flyttede fra den for at uddanne sig og derefter vente på "sit kald" for at flytte retur, flytter man nu til øen – fri som fuglen – for at "leve sin drøm".

Det kan godt være, at man både før og nu tog til øen for lige at skulle prøve det af, men forudsætningerne har altså ændret sig, så man i dag både flytter til og fra øen med samme begrundelse.

Det er også her, kontinuiteten bliver udfordret. Ikke blot af flyttemønstre, men også fordi man fx med indførelsen af 4+4 års reglen, kun har mulighed for at blive boende i det samme lejemål i samlet set otte år. Det udfordrer kontinuiteten for dem, der forelsker sig i øen og gerne vil blive boende i deres bolig.

Det er i denne brydningstid, at vi skal fremtidssikre Christiansø som et levende samfund. Det stiller krav til at facilitere fællesskabet og samfundet på en anden måde end tidligere netop fordi forudsætningerne har ændret sig.

"Før havde man øerne ind under huden. Nu er øerne i højere grad et middel til at realisere drømmen om det gode liv."

"Tidligere sad man altid på bakken med kaffekurven og ekstra kopper. Nu sidder man mere i haven med egen kaffekop."

"Mit andet liv – det jeg flyttede fra, da jeg tog til Christiansø – er på standby, så længe jeg er her."

CHRISTIANSØS DNA

Selvom forudsætningerne har været under hastig forandring, er det stadig den samme Christiansø DNA, der lever videre. Det er en ø fyldt med traditioner, som man stadig lader danne rygrad for livet på øen. De binder så at sige øen sammen på kryds og tværs – også på tværs af generationerne.

Beboerne på øen er også bundet stærkt sammen – både fordi man er så få og bor så tæt. Oplevelsen er, at beboerne er som besætningen på et skib. En flok, der er afhængige af hinanden og kan modstå vind og vejr.

Selvom Christiansø, ligesom resten af verden, er blevet komprimeret i tid og rum, er den langsommelige rytme stadig en vigtig del af øens DNA. Begrænsningerne på, hvad man kan foretage sig, er med til at give et frihedsrum, som også er noget helt særligt på øen.

"Jeg har aldrig været så social som her"

"Friheden ligger så at sige i begrænsningerne"

"På Christiansø kender alle hinanden og vi respekterer hinanden. Vi er mere mangfoldige end mange andre steder."

Christiansø i fremtiden

DET OVERORDNEDE MÅL

Det er vores overordnede mål at sikre et levende samfund på Christiansø med attraktive og bæredygtige levevilkår og oplevelsestilbud for øens beboere og gæster.

Fremtidens levende Christiansø er på én og samme tid hverdagsøen Christiansø og destinationen Christiansø. Det kræver, blandt andet, at øen fastholdes som et attraktivt sted at bo og et attraktivt sted at besøge.

Christiansø skal kunne opleves som det bedste sted at lade sine børn vokse op og som et sted, hvor man kan udfolde sine drømme om hverdags- og familielivet. Et sted, hvor man kan være en del af et mangfoldigt og stærkt fællesskab, sætte ting i værk og efterfølgende nyde sit otium. Det skal også være det bedste sted at have besøg; et sted, du med stolthed og åbenhed viser frem og deler ud af og hvor gæsterne får en unik oplevelse af øens DNA – fællesskabet og traditionerne, naturen og fæstningsværket – pakket ind i muligheden for særlige oplevelser og et godt og nærværende værtsskab.

**Det er vores overordnede mål
at sikre et levende samfund
på Christiansø med attraktive
og bæredygtige levevilkår
og oplevelsestilbud for øens
beboere og gæster**

Foto: Arne Møller Jensen

Principper

UDVIKLINGSPRINCIPPER

Som nævnt er essensen af processen og de mange input, der kom ud af den, blevet bearbejdet til fem udviklingsprincipper, der enten kan anvendes direkte eller som inspiration til det videre arbejde med den konkrete samfundsudvikling på Christiansø.

De fem principper kan sammen eller hver for sig, bruges som afsæt for at understøtte det overordnede mål - at sikre et levende samfund på Christiansø.

De 5 principper:

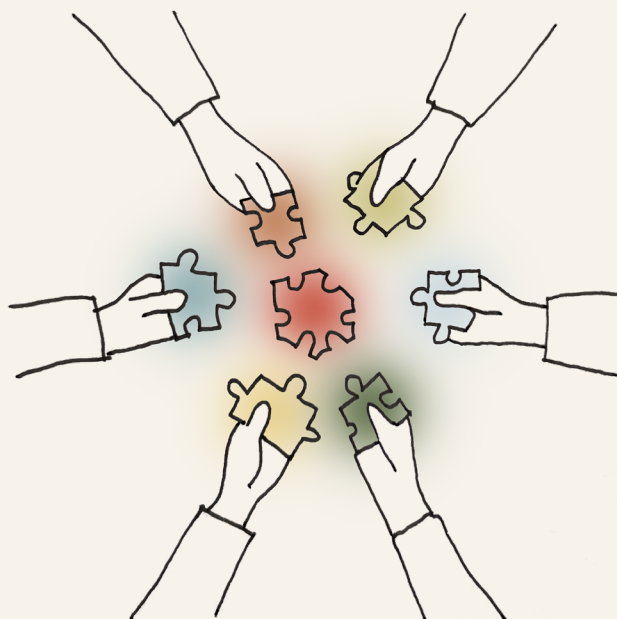
- I.** Vi skal understøtte øens institutioner, natur og traditioner
- II.** Vi skal skabe plads til nye initiativer
- III.** Vi skal skabe stærke bånd mellem øboerne
- IV.** Vi skal dyrke generationsmodet
- V.** Vi skal understøtte muligheder for erhverv og foreningsliv

Vi skal understøtte øens institutioner, natur og traditioner

Det helt særlige og særegne fra Christiansø skal understøttes, når vi udvikler øen. De væsentlige institutioner, der sikrer at livet kan bestå, skal også fremover være attraktive at drive og bruge – skolen og købmanden mm., mens øens beredskab med læge, brandvæsen mm. skal sikre den basale tryghed. Den særegne natur – på land og vand – skal danne rammen om liv og oplevelser sammen med øens traditioner, der har potentialet til at holde sammen og skabe stærkere bånd blandt øboerne.

"Det er livsnødvendigt med en god og velfungerende skole. Uden den vil vi ikke kunne være en levende ø og tiltrække nye beboere."

"Øen er fyldt med traditioner, som er vigtig kulturhistorie. Dem skal vi værne om, så de ikke går i glemmebogen og forsvinder."

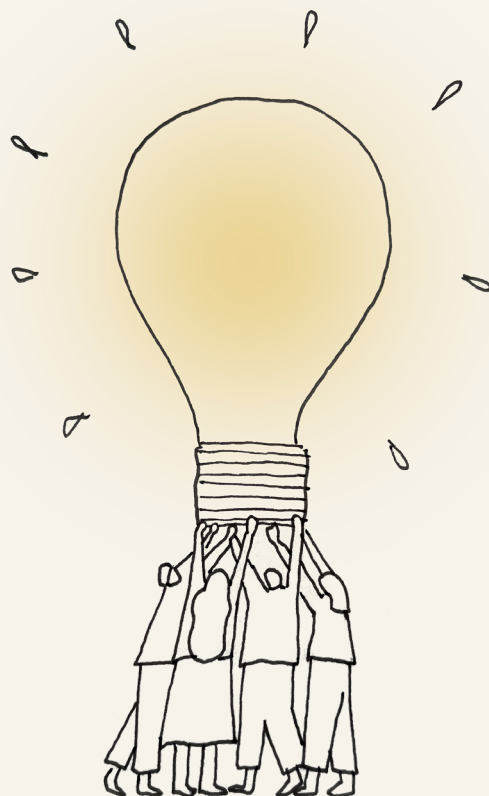

|| Vi skal skabe plads til nye initiativer

Christiansøs udvikling skal være drevet og faciliteret af øboerne. Øen er fyldt med gode idéer og initiativrige øboere, der vil noget og dem skal vi ikke holde tilbage. Tværtimod vil vi understøtte nye initiativer i det omfang, det er muligt og i det omfang, det understøtter Christiansøs DNA, fællesskab og fremtid. Det skal ske ved at skabe strukturelle rammer, plads og hylde de nye initiativer; heriblandt at tænke i alternativ udnyttelse eller dobbeltudnyttelse af allerede eksisterende faciliteter eller udbygge og skabe nye.

"Man skal ikke komme og tro, at man kan lave det hele om. Man må gerne møde øen med en vis ydmyghed. Gør man det, kan man sagtens sætte nye ting i værk."

"Vi skal hele tiden tilpasse øen til den tid og de mennesker, der bor her. Det kan man godt gøre samtidig med, at man respekterer traditionerne og historien."

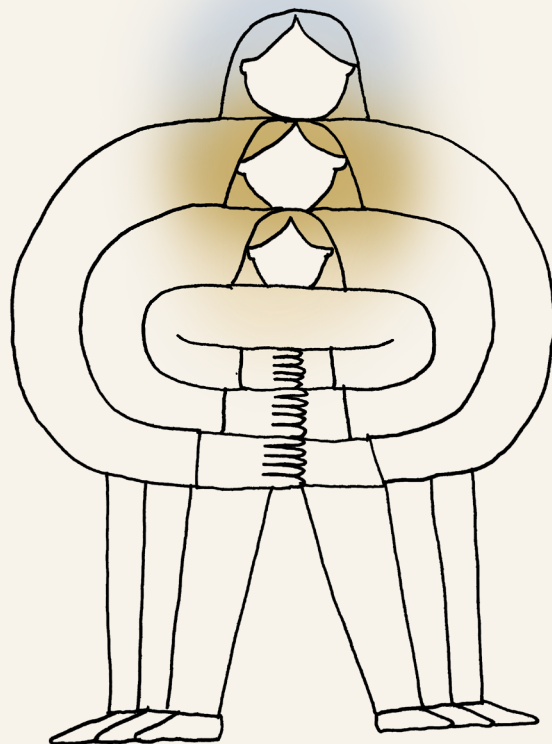

Vi skal skabe stærke bånd mellem øboerne

Vi skal arbejde for at styrke venskaber på øen og skabe møder og relationer mellem nye og gamle. Det at bo på Christiansø betyder indimellem, at man må sige på gensyn til gode venner, der flytter fra øen, men også at man hilser nye øboere velkommen. Vi skal arbejde for at skabe tilknytning til øen, til fællesskabet og til hinanden, for derved både at kunne fastholde og gøre det så attraktivt, at det bliver lettere også at tiltrække nye og kommende øboere. Det er især nødvendigt, når det at flytte til øen ikke er et indgroet kald med stærke, familiære bånd, men snarere et bud på at udleve drømmen om det gode liv.

"Tidligere var der en stor grad af kontinuitet, fordi man boede på øen "for livet". Vi skal prøve at få folk til at blive her længere, sådan at vi får en lignende kontinuitet igen."

"Vi har sagt farvel til rigtig mange familier, som vi har knyttet bånd til. Det gør ondt og det kræver meget energi hele tiden at skulle lære nye at kende. Så vi skal blive bedre til at fastholde dem."

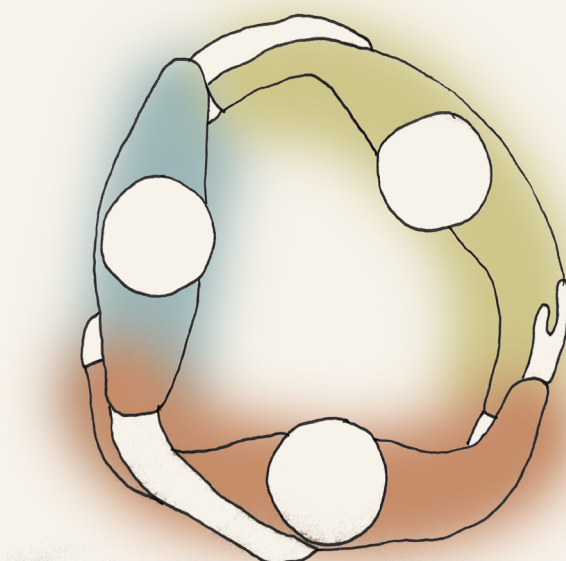

IV Vi skal dyrke generationsmødet

Christiansø er blandt andet et helt særligt sted, fordi mange aktiviteter og fællesskaber foregår på tværs af generationer og på tværs af alder. Det er om noget et sted, hvor man med rette kan påstå, "at alder har ingen alder". Det udgør en særlig styrke og har et stort potentiale, når generationer kan omgås, lære og påvirke hinanden. For at fastholde dette særlige gode, skal den blandede demografi sikres, sådan at der sker en balanceret udvikling på øen. Derfor skal der være gode rammer for alle aldersgrupper, hvilket i højere grad end før skal faciliteres, da moderne og befolkningsudviklingen ikke længere naturligt finder sted gennem familierne.

"Christiansø er helt unik, fordi et barn på 10 år sagtens kan have en god ven, der er 60 år ældre. Det skal vi huske og sætte pris på."

"Det var fedt at få lov til at være med til bal med de voksne."

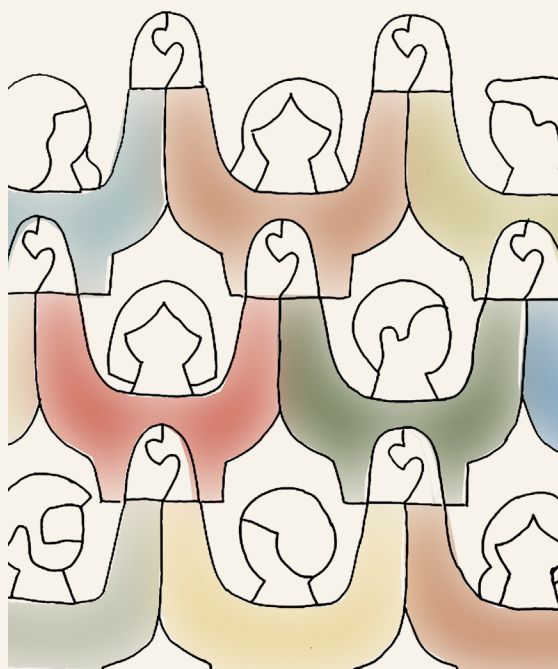

V Vi skal understøtte muligheder for erhverv og foreningsliv

Nye erhvervsmuligheder skal dyrkes på Christiansø, for at skabe muligheder og identitet til alle. Derfor skal vi sikre gode rammer for stedsspecifikke erhverv. Vi ønsker, at alle der flytter hertil, kommer, fordi de vil øen og vil noget, hvilket forpligter. Vi skal samlet set sikre, at alle nødvendige jobs bliver besat - at alle øboere bidrager til livet på øen, for at få hverdagen til at fungere og få oplevelserne til at blomstre – men også at skabe mulighedsrum for, at nye muligheder og oplevelser får lov til at blomstre frem.

"Hvad skal erstatte fiskeriet? Vi skal finde på noget nyt, som vi kan leve af på Christiansø."

"Der skal være arbejde til begge voksne - gerne på Christiansø, så man ikke behøver at pendle. Måske der kan åbnes op for endnu mere iværksætteri eller lignende."

Handling

Indsatser

MULIGE INDSATSER

For at være levende, også i fremtiden, skal udviklingsplanen realiseres gennem konkrete indsatser. På de efterfølgende sider har vi samlet op på de konkrete forslag – store som små – til indsatser, der er vokset frem gennem processen.

Det er et øjebliksbillede, der løbende skal udvikles og som skal diskuteres op imod principperne og prioriteres, videreudvikles og løbende søsættes for at opfylde det overordnede mål.

Fra nærværende liste har ørådet prioriteret en række indsatser, der som mulige åbningstræk kan manifestere udviklingsplanen hurtigt efter vedtagelsen. Disse er markeret med hjerter.

TEMAER

De konkrete forslag til indsatser er inddelt i foreløbtigt ti temaer. Også denne inddeling er et øjebliksbillede.

- > Organisatoriske strukturer
- > Kommunikation & synliggørelse
- > Fysiske mødesteder
- > Naturen
- > Facilitering af fællesskabet
- > Transport og sejlads
- > Forplejning
- > Erhverv
- > Det særegne Christiansø – kulturen
- > Oplevelser, aktiviteter og kulturliv

ORGANISATORISKE STRUKTURER

Der kunne arbejdes med løsninger for pasning eller lignende af de små børn i før-skole alderen.

Arbejdes med overgangen til 8. klasse på en ny måde. Det kunne være gennem samarbejder med efterskoler, vejledning eller støtte (også økonomisk) til familierne, når de står i situationen. Udfordringen er, at der er færre efterskoler, der har 8. klasser og samtidig er der særlige toninger, på mange af efterskolerne, hvilket gør, at der findes mere individuelle valg af efterskoler. Men Christiansø kunne forsøge at arbejde med løsninger, sådan at familierne i højere grad blev boende, når børnene nåede 8. klasse.

Arbejde for at sikre en ren havn; kunne tage det sidste ved at rykke kloakudløb væk fra havnen, så også livet under vandoverfladen kan aktiveres i havnen.

Undersøge flyttemønstre. Finde ud af, hvad der motiverer folk til at flytte til og fra øen igen, for at blive klogere på, hvad der kan gøres for at sikre kontinuitet ved at fastholde dem som beboere på øen.

KOMMUNIKATION & SYNLIGGØRELSE

Ny hjemmeside, der inkluderer information til øboere fx sejlplaner for Elephanten, aktiviteter og arrangementer, borgerservice mv.

Et mere systematisk arbejde med pressen og presmeddelelser, hvor vi får vist øen frem for offentligheden og hvor vi får muligheden for at vise, hvor fantastisk her er at leve og bo.

Tage et "ø-billede" hvert år – for at vise, hvem der bor på øen hvert år. Det kunne fortælle en god historie og fortælle og udtrykke vigtigheden af sammenholdet og fællesskabet.

Synliggøre Christiansøs skiftende årstider, og det liv, den ro og de oplevelser og aktiviteter, som variationen fører med sig. Dette både for at fremhæve øens potentiale som et sted at bo, men også samtidig at tydeliggøre og vise det, som øboerne er fælles om

året rundt. Dette for at vække en nysgerrighed hos potentielle gæster året rundt.

FYSISKE MØDESTEDER

Skabe flere synlige mødesteder på øen. Det er nødvendigt, fordi de spontane møder er blevet færre. Tidligere gik man bare på besøg eller satte sig ud på offentlige arealer, hvorved det private og offentlige flød sammen. Nu skal møderne (og dermed fællesskabet) faciliteres tydeligere; det kan fx ske ved at markere mulighederne for at mødes ude i det offentlige rum.

Lave et sted, hvor det er muligt at spise sammen på havnen. Det vil kræve flere borde.

Opgradere boldbanen som et naturligt mødested med mulighed for fodbold, volley og basket. Der kunne etableres en grejbank, hvor bolde ligger til fri afbenyttelse. Det ville være en lille investering, der kunne aktivere mange; også de besøgende, hvis det blev markedsført, når man ankom. Fx. Som info ved bestilling af teltplads eller overnatning på kroen eller i fængslet.

NATUREN

Det er vigtigt også fortsat at udnytte den helt særlige natur som en ressource for udviklingen.

Endnu mere formidling fra Naturparken, hvor man kan komme på særlige, tematiserede ture på øen udenfor højsæsonen.

FACILITERING AF FÆLLESSKABET

Være bedre til at invitere hinanden direkte til at deltage i arrangementer, fx "spis og skrub af". De direkte invitationer vil virke godt og vil fx kunne bidrage til at skabe generationsmøder på tværs.

Forbedring af mentorordningen, hvor nytilflyttede både får en "ny" og en "gammel" mentor. På den måde får man automatisk en indgang til én, der har den oplevelse tæt på, men man får også mulighed for at knytte sig til en, der har boet på øen i lang tid og kender til historien/kulturen. Dyrke traditionerne i endnu højere grad, da de er vigtige for øen og historien. Den skal værnes om. Leve en drejebog som en beskrivelse af dem, for at kunne formidle det til alle på øen – også når man flytter til – og dermed også fremtidssikre dem, ved at få flere til at tage del i planlægning etc. Det er alt fra påske, fastelavn til rafleturning og bal mm.

Understøtte de uformelle møder – møderne i baggården, kaffe på bakken etc.

Særligt fokus på ægtefæller/partnere ift. at blive en del af livet på øen; hjælpe ift. at skabe sine egne jobmuligheder eller sin egen identitet, for at få den samlede familie til at falde godt til på øen (og dermed fastholde dem).

Etablere skoletjeneste på øen for at skabe ambassadører for øen hos de små og for at skabe grundlaget for kommende øboere.

TRANSPORT OG SEJLADS

Busforbindelserne mellem Rønne og Gudhjem skal koordineres med færgefarten, sådan at der er god sammenhæng.

Det kunne være ønskeligt med afgang, der muliggjorde ankomst til Christiansø samme dag som man har afgang fra København uden at man skal flyve (april og maj).

Web-cam på havnen, der transmitteres til morgen-

nyhederne. Meget fint for sejlerne at kunne se vejrforholdene og sprede sejladsen over hele dagen

Få Christiansø med i rotationspladsaftaler med lystbåde fra Bornholm, for herigennem at sikre et øget antal af sejlene.

FORPLEJNING

Mulighed for køb af morgenmad for andre end kroens gæster

Mulighed for at købe picnic kurv, som man kan nyde i naturen inkl. tæppe til låns; booke inden ankomst til øen.

Bruge maden til at samle generationerne; det fungerer til spis og skrub af, men kunne også fungere i andre sammenhænge, hvor der var fokus på børnevenlige madalternativer. Det kunne være på kroen, som grillafstner i forvalterens have eller andet.

ERHVERV

Skabe rum for at udvikle nye erhvervsmuligheder; muligheder udover at arbejde i administrationen og stadig være bosat på Christiansø. Det kunne være med et særligt fokus på ægtefæller, sådan at de kan udvikle deres job på øen.

Undersøge, hvordan man på forskellig vis kan understøtte det eksisterende erhverv eller gøre plads til fremtidigt erhverv indenfor de rammevilkår, der er i lejeaftalerne.

Flere lokale butikker; det er altid spændende at købe noget, der er lavet lokalt og har en historie. Og det kan sagtens sendes som pakkepost til egen adresse, så man ikke skal have tingene med båden hjem.

Pakkeløsninger med rabat på overfart og overnatning kunne være en mulighed; evt. også indgang til Store/Lille Tårn inkluderet i prisen på overnatning.

Lave målrettede aktiviteter; det kunne være at udleje hytter/værelser og holde yderligere åbent på kroen

på særlige tider af året og dermed kunne understøtte bespisning etc. udenfor sæsonen, fordi der er kundegrundlag nok. Kunne udvikles som pakker på lige fod med sejlads/overnatning, men her med bespisning også.

Oprette et rengøringsfirma, som man kan købe til rengøring af lejede hytter ved afrejse.

DET SÆREGNE CHRISTIANSØ - KULTUREN

Støt mere op om Christiansø-musikken og andre af de arrangementer, der gør at de faste sommergæster kommer tilbage år efter år og bidrager til den kultur Christiansø brander sig på.

Få undervisning i instrumenter, fx harmonika, som en del af undervisningen på skolen.

Lave en månedlig sammenkomst, hvor skolen er drivkraft og inviterer alle øboerne til morgensamling fredag morgen. Her kan der fortælles historier – faglige, historiske etc. og synes sange, mens man har lejlighed til at tale sammen.

Lokalhistorisk aften, hvor man kan fortælle sin historie eller blot gennemføre det som en "snakkeaften", hvor man fortæller historier fra tidligere tider på Christiansø. Fokus er, at man har tid til at snakke med hinanden og lære hinanden bedre at kende, mens man bliver klogere på Christiansøs historie og livet før i tiden.

OPLEVELSER, AKTIVITETER OG KULTURLIV

Arrangere besøg af forfattere, skuespillere etc., der holder foredrag

Mulighed for at booket en tur med præsten, hvor man kan høre en prædiken på et særligt sted.

Fastholdelse af traditionerne i højsæsonen og fokus på udvikling af alternative arrangementer i ydersæsonen.

Årlige udstillinger i Store Tårn med kunstner der

præsenterer et højt fagligt niveau og som vil være inspirerende for øboere og gæsterne i tårnene.

Det vil være fedt med en årlig festival fx jazzfestival som vi kunne afholde på havnen.

At vi fortsat prioriterer at have events på øen fx maraton, orienteringsløb mv., hvor alle har mulighed for at deltage.

Etablering af et arbejdende værksted, hvor lokale kunstnere, håndværkere og folk udefra kunne udføre deres håndværk og sælge produkter.

Arrangere skattejagter eller mysterium, hvorigennem man lærer lidt om øen.

Temature i Naturparken, hvor der udvikles koncepter for naturformidlingen på Christiansø for både lokale og gæster på øen.

Muligt fysisk åbningstræk

Udviklingsplanen skal leve. Den skal have luft under vingerne og meget gerne sætte et fysisk aftryk. Derfor anbefaler vi, at der arbejdes henimod at udvikle et fysisk åbningstræk, der både kan bidrage til det levende samfund, til at manifestere et eller flere af principperne og samtidig være en fysisk manifestation af udviklingsplanen.

Vi foreslår at øen hvert år samles om en fælles udflugt til Græsholm. Dette er en gammel tradition som med udviklingsplanen vil kunne genoptages. Udflugten vil give en unik oplevelse i fællesskabet, naturen og kan skabe stærke bånd mellem øboerne og derved omfatte flere af principperne i udviklingsplanen.

Udflugten til Græsholm arrangeres af Ørådet og planlægges enten den 1. eller 2. lørdag i september kl. 14. Hvis det ikke er muligt at komme til Græsholm arrangeres der et tilsvarende arrangement i land.

På turen skal vi lave forskellige aktiviteter herunder ørensning, hvor vi samler skrald på Græsholm, for at sikre en grøn ø samt gode levevilkår for øens fugle.

Vi skal også hygge os med medbragt kage, kaffe og sodavand.

Når vi er retur på Christiansø tages et fælles foto som et minde om dagen.

Vores anbefaling er, at Christiansø sætter dette arbejder i gang, som et første, fysisk åbningstræk.

